

Vlindertuin

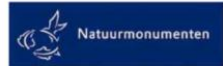
Dinsdag 2 juli vanaf 9.00 uur: werken in de Vlindertuin. Dat doen we iedere eerste dinsdagmorgen van de maand tot 12.00 uur. Natuurlijk kijken we ook samen naar wat er rondvliegt en hoe alles groeit. Iedereen is welkom om mee te helpen. Voor koffie, thee en iets lekkers wordt gezorgd. We krijgen zeker een indruk van de invasie van distelvlinders, een uniek fenomeen. De Vlindertuin ligt achter Waardeel 4.

Het Drentse Landschap

DE STAPEL

De Bij en Wij

Maandag 1 juli t/m donderdag 31 oktober van 10.00 tot 17.00 uur. Tentoonstelling over het fascinerende leven van (honing)bijen. Daarbij veel tips hoe u zelf een steentje kunt bijdragen aan het behoud van bijen en andere insecten, waaronder vlinders. Locatie: Informatiecentrum 't Ende, Stapelerweg 20, De Stapel. Buiten het centrum is een wandeling uitgezet langs de Reest.

RUINEN

Beeldhouwen

Zondag 30 juni: Demonstratie beeldhouwen in hout door Harm

Landkaartje weer in de lift

► Drie generaties per jaar in unieke seizoensdimorfie

HOOGEVEEN - Kleine vlinders met opvallend oranje vleugels. De hele winter zaten ze veilig verborgen in hun pop. Afhankelijk van de temperatuur in het voorjaar kruipen de eerste landkaartjes eind maart al uit de poppen.

Hero Moorlag

Nooit massaal, zoals klein koolwitje en klein geaderd witje en ook niet in de aantallen van de citroenvlinder, die altijd de eerste wil zijn, eind februari op beschutte warme plekken in de achtertuin. Maar toen op de plotseling extreem warme dagen van april de eerste pinksterbloemen gingen bloeien en daarop oranjetipjes verschenen, zag je hier en daar ook een landkaartje zonnend op een blad. Een kleine vlinder met vleugels die overwegend oranje zijn met zwarte vlekken. Tussen 2000 en 2010 constateerde Vlinderstichting Nederland een duidelijke achteruitgang van het landkaartje. De laatste vijf jaar zit dit brandnetelvlinder weer enigszins in de lift. Blijf eens staan bij een zonnend

landkaartje en wacht tot hij de vleugels sluit. Let op de onderkant van de vleugels. Met enige fantasie zie je een landkaart, een mozaïek van perceeltjes land doorsneden met wegen en riviertjes. De kleuren van de landpatronen zijn donker oranje, roodachtig en geel, wegen en riviertjes licht van kleur. De naam van het vlindertje wordt duidelijk. Hij opent zijn vleugels weer en laat het zwarte lijfje zien met dwarse witte strepen. Prachtig vlindertje. In het voorjaar peuren landkaartjes uit allerlei bloemen nectar. Ze verzamelen energie, want de paring staat voor de deur. De grote brandnetel is voor het landkaartje onmisbaar. Hij is een van de vijf brandnetelvlinders, samen met kleine vos, daggapauwe, gehakelde aurelia en atalanta. De eitjes worden op deze waardplant

Voorjaarsgeneratie landkaartje.

Hero Moorlag ©

afgezet. De zwarte rupsen eten brandnetels kaal, zijn in juni volgroei en verpoppen zich. Alle brandnetelvlinders produceren een tweede generatie, alleen je kunt het verschil met de eerste generatie nauwelijks zien. Dat is bij het landkaartje anders en zelfs uniek.

Seizoensdimorfie

Dimorf is een uit het Frans afkomstig leenwoord en betekent tweevormig. Seksuele dimorfie komt in de natuur heel veel voor. Een reebok heeft een gewei, een reeget niet. Het vrouwtje van een mus of merel verschilt in kleur van het mannetje. Soms is er geen verschil. Mannetje en vrouwtje van de putter lijken precies op elkaar. Nou het landkaartje. Begin juli komt uit de poppen de tweede generatie vlinders. Deze zijn zwart met een witte baan over de vier vleugels. Het enige oranje zie je in streepjes op de onderrand van de vleugels. Deze zomergeneratie lijkt wat kleur betreft niet op de voorjaarsgeneratie. Maar let ook

bij deze generatie eens op de onderkant van de vleugels. Je ziet hetzelfde patroon, een landkaart. Het verschijnsel van twee vormen (of kleuren) binnen één seizoen wordt wel seizoensdimorfie genoemd. Het wordt nog gekker. Door klimaatverandering krijgt het landkaartje de laatste vijftien jaar een derde generatie in september. Deze generatie is ook zwart. Sommige onderzoekers beweren dat, afhankelijk van de duur van warm weer in de herfst, het landkaartje een vierde generatie produceert. Het gaat best goed met het landkaartje in tegenstelling tot boerenlandvlinders die zo massaal in aantal zijn achteruitgegaan. Vlinderdeskundige John Feltwell zei in 1986: 'Geen ander dier is meer karakteristiek voor de gezondheid van het milieu dan een vlinder'. Er moet de komende jaren veel gebeuren in het Drentse boerenlandmilieu om alle bedreigde vlindersoorten terug te krijgen. Hopelijk blijft de trend voor het landkaartje, enige vooruitgang, zich voortzetten.

Zomergeneratie landkaartje.

Hero Moorlag ©

Aantal vliegvlugge kuikens bepalen het broedsucces

Bij vogels is het van het grootste belang dat er voldoende kuikens uiteindelijk volwassen worden. Zij zijn bepalend voor het feit of een populatie van een soort op peil blijft of voor- of achteruit gaat. Via de webcams van 'Ontdek de lente' zitten wij er tegenwoordig met de neus bovenop. Boeiend om al die jonge vogeltjes groot te zien worden.

Opvallend is het grote verschil tussen de diverse kuikens. De een wordt vrijwel kaal en blind geboren, terwijl een kuiken van een andere soort al de eerste dag het nest verlaat. De eersten zijn wekenlang aangewezen op voedsel dat meestal door beide ouders wordt aangedragen. Een ouderpaar koolmezen heeft het daar een aantal weken maar zeer druk mee. De jonge kuikens vragen onophoudelijk om voedsel. De rupsenrijkdom is dan van groot belang voor de groei van de kuikens. Het mooie in de natuur is dat het tijdstip veelal gelijktijdig valt. We noemen dat de synchronisatie in de natuur. Van buitengewone betekenis, want

Kuikens van de tureluur op zoek naar voedsel.

Albert Kerssies ©

zonder insecten en rupsen hebben de kuikens geen schijn van kans om te overleven.

Nestvlinders

Bij weidevogels is er al jaren sprake van een forse achteruitgang van het aantal vogels. De grutto komt in Drenthe vrijwel niet meer tot broedsucces. De stand van de Kieviten holt de laatste ja-

ren eveneens drastisch achteruit. Veel van de huidige maatregelen zijn gericht op de bescherming van eieren en nesten. Maar de daarop volgende kuikenfase is eveneens een zeer kwetsbare periode. Jonge Kieviten en grutto's moeten een dag na het uitkomen uit het ei al zelfstandig op zoek naar insecten. Om te overleven hebben ze een veilige plek nodig

waar voldoende voedsel te vinden is. In kruidenrijke graslanden met een hoge grondwaterstand, plasdras situaties en een lage grasproductie zijn de omstandigheden voor de jonge kuikens optimaal. Ruwe stalmeest kan de insectenrijkdom behoorlijk doen toenemen. Uit onderzoek blijkt dat naast de slechte conditie van jonge kuikens predatie ook een grote negatieve invloed heeft op het aantal kuikens dat vliegvlug wordt. Bij een goed broedresultaat wordt er één jong per nest vliegvlug, dat is voldoende om de stand van de weidevogels op peil te houden. Op veel plaatsen ligt het broedsucces helaas aanmerkelijk lager, maximaal 0,4 jong per nest. Het gevolg is een gestage daling van het aantal volwassen weidevogels. Dit jaar zijn er voor het eerst sinds jaren uit sommige gebieden van Nederland weer berichten van een goed broedsucces bij grutto's. Een hoopvolle kentering?

Albert Kerssies